

IVAN ARALICA

Ivan Aralica izabran je za člana suradnika 11. ožujka 1986. godine. Životopis i popis radova do izbora objavljeni su u »Ljetopisu« za godinu 1986, knj. 90.

Pripovjedna umjetnost Ivana Aralice provrla je iz prostora koji je hrvatskoj književnosti dao osebnih i znamenitih stvaralaca; prije svega proznih. Matoš je, pozdravljajući Šimunovića, napisao točno, ali ne sasvim primjereno, da mu je sretna okolnost što se rodio u kraju patrijarhalnu, »starovičnjačkom«, još nedohvaćenu modernom civilizacijom. Bila je to ipak zabluda: hotimice ili slučajno, Matoš je u tom kraju vidio isključivo rezervat neistrošene nacionalne energije, toliko potrebite za buduće okršaje: kad se, — istovremeno sa Šimunovićem — iz toga kraja pojavio i drugi veliki prikazivač nacionalne energije, Ivan Meštrović, cjelokupna je hrvatska javnost povjerovala da nam upravo otuda sviću bolji dani. Ostavljen izvan glavnih prometnih smjerova, zaštićen bogatom tradicijom, upravo prepušten njoj i svome junaštvu, epičan po zbivanjima i jeziku, taj se kraj morao nametnuti zakašnjeloj pozornosti. Svi pisci koji se kasnije budu javljali s toga prostora, svi će oni ulaziti u tešku bitku s tim jezikom što sam pjeva i sam pripovijeda: opasnost koja im prijeti uvijek je kačićevski zazor od lirike i naslijeđena vjera u epsko. Jedan od najjačih udaraca tim sklonostima daju u naše vrijeme lirikom i discipliniranom epikom prožeti romani Ivana Aralice.

Počeo je Aralica pripovjednom prozom koja je obrađivala zavičajne teme, ali u suvremenom razdoblju. Tako je Aralica niz godina bio doživljavan kao nastavljatelj Šimunovićeve »laćmanske« tematike. A onda se odjednom taj vrsni pripovjedač, od suvremenih tema (Filip, priča o orahovu kovčežiću, 1970; Ima netko siv i zelen, 1977) i njihovih alegorija, bacio na povijesne, dajući jedan za drugim romane koji su uzbudili i publiku i kritiku (Psi u trgovištu, 1979; Put bez sna, 1982; Duše robova, 1984; Graditelj svratišta, 1986). U doba kad se činilo da je Ciceronova maksima *historia vitae magistra* potpuno obezvrijeđena, nesmotrenim ponašanjem čovjeka koji kao da iz tolikih pouka nije naučio zapravo ništa, javlja se Aralica, nudeći hrvatskoj književnosti ono čega, začudo, dotada nije imala: povijesni roman s turskom, islamskom, i našom, domaćom tematikom. Kad smo bili uvjereni da su Andrić i Selimović kazali »sve« što se s jedne i druge strane kobnog zida koji je

nehajna povijest među nama podigla moglo kazati, javlja se hrvatska varijanta »turskog romana«. Uostalom, to je epika kraja u kojemu se sastaju i sukobljavaju tri sile koje su stoljećima određivale povijest hrvatskog naroda: Turska, Venecija i Austrija. Valja reći da je Aralica jedan od najvećih umjetnika pripovijedanja što smo ih uopće imali. Araličina se »putovanja bez sna« račvaju na više strana; glavna je okosnica ponekad zanemarena u korist bujnih epizoda koje čine pravu istinu ovoga sugestivnog pričanja. Aralica ne voli konstrukciju »od–do«, njegovi završeci nisu »konačni«, njegovi se romani, ponekad, prekidaju naprečac, kao da autor želi podsjetiti da i u zbiljskom životu kraja nema, da je naše viđenje završenosti arbitrarno, jer svaki je kraj priče ujedno i početak nove. Njegovi povijesni romani stoga i nisu povijesne idile, nego parabole u kojima su »jučer« i »danas« korelativni pojmovi. To pokazuje i Araličin jezik, koji je profinjen spoj prošloga i sadašnjega. Aralica je, unatoč vrhovima koje je dosegao, još uvijek u usponu; u najnovijim romanima sve se više vraća sadašnjosti, obogaćen spoznajama povijesnih vizija. Ivan Aralica svakako je pisac od kojega možemo očekivati nova iznenađenja.

POPIS RADOVA

(nakon izbora za člana suradnika)

11. Okvir za mržnju, Znanje, Zagreb 1987, 1988 (film »Život sa stricom«).
12. Asmodejev šal, Znanje, Zagreb 1988.
13. Tajna sarmatskog orla, Znanje–Mladost, Zagreb 1990.
14. Izabrana djela, 8 tomova, Mladost–Svjetlost, Zagreb–Sarajevo 1990.
15. Zadah ocvalog imperija, Znanje, Zagreb 1991 (prevedeno na njemački i češki).
16. Majka Marija, Znanje, Zagreb 1991.